

בב א מ"י פ"ח מ"ג
מורה נבוכים י' ס"ג
עין כ ט"ש ע"ח מ"י
ר"ח ע"ח י"ג
בב ג מ"י ע"ה ו ט"ש
ע"ח מ"י
בב ג מ"י ע"ה ו
ט"ש ע"ח ע"ח י"ג

רבינו גרשום

וסא רובע הקב בחתי
מתי: ואי איכא ויתורא
למילתא (מלתא ויתורא)
דאיכא לכור אחז ט' קבין
יתר מנחה שאר כורין
מהדר ליה כליה מה
שתותיה ליה על כל הכורין
אפי' ו' קבין ומחצה דהבא
לנפח מנפה את כליה ורב
נחמן אתי להקל טפי מרב
הוא נבי לוקח ררב הונא
אמר ט' קבין אפי' בקבקה
גדולה מצטרפין ומחזיר לו
ולא אמרו דנתן לכל כור
וכור ו' קבין ומחצה דברקתי
מתי: רב נחמן אמר דנתן
ו' קבין ומחצה לכל כור
וכור ולא מחזיר לו וברקתי
מתי: פיתח רובע לטאה או
היתר רובע לטאה הגיע:
מאי לא רובע ליה כוריים
לא מחזיר דיתוב ו' קבין
ומחצה לכל כור וכו'.
אלמא מחזיר לו אותן ט'
קבין ומרב הונא וקסא
לרב נחמן: ומשני ליה לא
דופן ליה כור ולהתיר כור
הוא יתר ו' קבין ומחצה
דבאר רב נחמן: ובגנה
דין גנה סאתים ואם היתר
בגנה כור חצי קב מחזיר לו.
מאי לא רובע ליה ו' סאתין
וכי' סאתין היתר לו חצי קב
אלמא לא אמרי' ויתוב לכל
כור וכו' ו' קבין ומחצה
וקשי' לרב נחמן: לא רובעין
סאתים. כדן גנה דהיינו אי
איכא ויתורא למילתא דטי'
קבין מהדר ליה: בית סאה
היה דין גנה ל' עקיבא
ובית רובע גנה מאי לאו
רובעין ליה סאתים טפי בגנה
איכא ר' עקיבא ואפי'
הכי לא אמרינן דיהיב לכל
סאה וסאה בית רובע. לא
רובעין ליה סאה: בעי רב
אשי' לריבא רשיי' בשדה
ט' קבין פשיטא לן דמחזיר
דברקתי מתי: אבל הא
מיעבד ל' להיבא דהיתר
שדה מעיקרא ונעשית גנה
כשמכרה לו מהו. מי אמרינן
דאולינן בתר מעיקרא ואם
שירי בת ט' קבין מחזיר
לו ולהיבא דהיתר ו' קבין
ומחצה או פחות הגיעו או
לדמא בתר השתא אולינן
ואם היתר ו' קבין ומחצה
מחזיר לו וריבא טפי מחזיר
קב כדון גנה ורס הכי נמי
להיבא: הנהו גנה מעיקרא
והשתא נעשית שדה מהו מי
אולינן בתר מעיקרא להיבא
דהיתר חצי קב מחזיר
לו או רהבה בתר השתא
אולינן דהיה ליה שדה
(ולא) הגיעו דוק: תנא אם
היה אותו שדה שמכר סמוך
לשדהו והיתר לו אפי'
כל שהוא מחזיר לו קרקע
שתותיה ליה הגיעו משום
דחזיר ליה דסמוך לשדהו
הוא אבל אם פתח לו
כריתו דמכר הוא כדאמרי'
לעיל לייפות כחו של מוכר
אמרי': בעי רב אשי' להיבא
דסמוך לשדהו ממש אפי'
כל שהוא מחזיר לו קרקע
ביר מפסיק ביניהם מהו.
שתפסיק והגיעו והכי נמי
אמא המיס ורשות הריבס
וירבבא דדיקלי שורה של
דקלים מהו שתפסיק. מי
אמרי' דהוה הפסקה ולא
הגיעו לא: כלפי לייא.
כלפי מה אתא אומר כל איפוך מסבאר דהכי איכע ליה למיתא כשהותיר יתר מן השיעור שפטו חכמים לא המותר בלבד הוא מחזיר לו אליה אלא כל הרבועים כולם
מחזיר. לא את המותר של
רובע לכל סאה הוא מחזיר
לנדי, אלא את כל הרבועין
כולן. כל ל' רבועים של בית
כור ומתרוויסם הכל מחזיר.
דהיא דנא גלסא משלס את
טול: לעיל צד .

(א) רש"י מ"י ע"ה
(ב) ע"ח ע"ח י"ג
(ג) ע"ח ע"ח י"ג
(ד) ע"ח ע"ח י"ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י מ"י ע"ה
(ב) ע"ח ע"ח י"ג
(ג) ע"ח ע"ח י"ג
(ד) ע"ח ע"ח י"ג

מוסף רש"י

לא את המותר בלבד
מחזיר. לא את המותר של
רובע לכל סאה הוא מחזיר
לנדי, אלא את כל הרבועין
כולן. כל ל' רבועים של בית
כור ומתרוויסם הכל מחזיר.
דהיא דנא גלסא משלס את
טול: לעיל צד .

ואי איכא [מילתא] יתירא לט' קבין. כלומר אם יש משהו יותר מרובע לכל סאה והשתא ליכא מחילה כלל לא ברבעין ולא במותריהן
חזינן אי הוו כוריים השתא הוו להו ברבעין דידעו יומר מט' קבין כיון דליכא מחילה הדרי בצנפיה נפשייהו דכיון דאיכא חשיבות שדה לא
מקנו חכמים למוכר ייפוי כח דמעוה אלף יחזיר לו קרקע ואי לא היו הך מכירה אלף בית כור ואיכא קב ומחלה יתר על הרבעין
דהוה להו צין הכל ט' קבין הדרי. והשתא אסיקנא לר"ג דכוריים ואע"ג דליכא אלף מותר כל שהוא על הרבעין לא אמרינן יעשה חשבון
אלף יחזיר קרקע דכיון דדין מחילה ליכא בהו ושיעור שדה יש למה
נכוף הלוקח ליקח האיכא צי רדו וימנא ולא מפסיק מוכר מידי אבל
בבית כור אחד לרין קב ומחלה מותר על הרבעין להשלים ט'
קבין והדר וקיימא לן [כחצות יג.] כר"ג דבני. כן נראה צעני פסיקא ופירושא
ועיקר. וי"מ ואי איכא יתירות כו' שררין ט' קבין יומר לבד כל
הרבעין כולן וי"מ קב ומחלה לרין חוספת על הרבעין של בית
כור האחד דכיון דבבית כור אחד הוא ט' קבין הדרי כולהו וקסא
לי מאי חזית דגדיית להאי קב ומחלה על חד בית כור מ"י כורין
ולאיקן ליכא אלף ו' קבין ומחלה לכור אדרבה שדיה אכולהו ויהיה
ביתורא יעשה חשבון דלא מטי לכל בית סאה אלף טפי מרובע
פורמא ועד שיהיה ט' קבין לכל כור וכו' לא הוה לן למימר יחזיר
א"י מנלן האי דדי לנו צבק ומחלה חוספת על רבעי בית כור
שדיה להאי חוספת אצית סאה ועד דליהו ט' קבין לאחד מן
הסאתין לבד מרובע לכל סאה וסאה לא אמרינן דהדרי למוכר. כללא
דמילתא כי מעיינת בהו שפיר צהקן לישי לא תמנא טעם וממש
בהן אלף כהלכתא בלא טעמא. ברס כן הוא כמו שפירשתי דהיא
דאיכא משהו יתר על כל הרבעין כולן של צ' כורין כיון דמפיק
להו ממורת מחילה ליכא למימר בהו ייפוי כח ד'לוקח דהא צין
טולן חשיבי שדה דאיכא טפי מט' קבין והדרי למוכר ובבית כור
אחד צעני חוספת קב ומחלה על הרבעין להשלים לט' קבין והדרי

למוכר: מאי לאו רובעין ליה כוריים. דהא לא קמני ואם שיר צבית כור ט' קבין דקמני רישא בית כור עפר אפי' אלמא אפי'
בצנפיה גדולה קאלמר ט' קבין הדרי למוכר וקסא לר"ג דאמר מחילה הוין כל היבא דלא מטי טפי מרובע לכל סאה: ומשני לא רובעין
ליה כור. דארישא קאי דאירי צבית כור ועלה קמני דאי הוו ט' קבין הדרי דאיכא טפי מרובע לכל סאה ונפקא להו ממורת מחילה:
ה"ג ובגנה ציט חצי קב מאי לאו רובעין ליה סאתים לא רובעין ליה סאה. והכי קפריך מאי לאו רובעין ליה סאתים ואפי' לא אמרי' נותן
רובע לכל סאה ואי איכא יתירתא משהו למילתא דחצי קב הדרי הא לא אמרי' אלף כיון דה"ל צין הכל שיעור גנה לא מחזיר איניש כרב
הונא והדר ואע"ג דלא מטי אלף רובע לסאה. ומשני לא רובעין ליה סאה גנה והלכך רובע הוא דהוי מחילה טפי מרובע יעשה חשבון
אלף חצי קב דאיכא שיעור גנה הדרי: ה"ג וכדרי ר"ע ציט רובע מאי לאו רובעין ליה סאה לא רובעין ליה סאה. והכי קפריך מאי
לאו רובעין ליה סאה ואפי' לא אמרי' נותן חצי רובע לכל חצי סאה דהוי מחילה אלף חצי דהוי צין כל המותר שיעור גנה הדרי
כרב הונא חצי רובע הוא מחילה לחצי סאה כי היכי דרובע הוא מחילה לסאה. ומשני רובעין ליה חצי סאה הלכך חצי רובע הוא מחילה וטפי
מחזיר רובע יעשה חשבון רובע דהוי שיעור גנה יחזיר. כן נראה צעני ועיקר וכן מלאחי כתוב בספרים מדויקים. ולשונוה אחרים יש
ואין צהן ממש (א) ואמרי' בית סאתים שיעור גנה צבית כור שיעור שדה והכל הוא ודברים ריקים דט' קבין שיעור שדה וחצי קב שיעור
גנה וגם מפרשים דלר"ע לית ליה יעשה חשבון צננה אלף רובע יחזיר פחות מרובע הוא מחילה והכל הבד דהא ודאי חצי סאה ליה מחילה
בספרים יש דכי היכי דאמרינן צננה רובע לסאה הוא המחילה הוא הדיו בחצי רובע לחצי סאה הוא מחילה וכן לגנה חצי רובע לחצי
סאה הוא מחילה יותר מחזיר רובע לחצי סאה יעשה חשבון לר"ע כמו לרבעין אבל רובע לחצי סאה יחזיר לר"ע ולרבעין יעשה חשבון
עד שיהו חצי קב חוספת על חצי סאה דהכי הוא שיעור גנה וגם מפרשים דרובע לסאה צננה לרבעין יעשה חשבון כיתר מרובע
לשדה ופחות מרובע הוא מחילה צננה כרובע צננה וכל סבירות הללו הכל הן ומשני הן: בעי רב אשי. מכר לו שדה כגון שמכר
לו סאה או סאתים והותירו יותר מב' רבעין לסאתים אבל אינן ט' קבין דהוה להו צבורת יעשה חשבון: ונעשית גנה. ציד לוקח קודם
המחזיר לו לא מעות ולא קרקע גדל נהאן או חצי נהאן או חצי מעין נהאן דה"ל ראי לגנה דכתיבי והשקית צרגלך כגון הירק (דברים יא):
מהו. מחזיר לו לוקח למוכר דכי היכי דאמרינן צננה רובע לסאה הוא המחילה ויעשה חשבון רבא נוטל מעות רבא נוטל קרקע או דלמא כיון דתקנתא
דרבעין היא משום ייפוי כח דמוכר שלא יפסיד מיעוט קרקע שאין ראי לכלום השתא דה"ל חצי קב גנה וחשוב שדה לרין שיעור
את שלו ויחזיר לו לוקח קרקע ולא מעות. א"י מכרה כשהיא גנה ונתיבשה ונעשית שדה ציד לוקח מי אולינן צמר שעת מכירה ויחזיר לו
החצי קב ולא מעות או דלמא השתא נמי יש לנו לעשות תקנה למוכר הואיל ונעשית שדה ואין ראי לו צפני עצמו ואם רבא יטול מעות
או קרקע. ונראה צעני דדוקא קמיצעיא ליה כגון דליכא צין שעת מכר לשעת מדידה אלף חזרת חזרה ועשיית חשבון דממה נפשך ליכא
מחילה אבל היכא דמעיקרא הוא מחילה וצנפיה לא הוא מחילה ודאי צמר מעיקרא אולינן כיון דמחל מחל כגון אליבא דרב הונא שמת
לו מתחלה הואיל ויש לו שדה בסמוך ליה ולאו מילתא היא דא"כ מאי אהני ליה הן חסר הן יתר דקאמר ליה דקמני מתני' וא"י לא אמר
הס סאה ודאי מודי רב אשי דצמר מעיקרא אולינן שהרי מחל ונתן לו הב' רבעין וכן עיקר: תנא אם היה. ההוא שדה שמכר סמוך
לשדהו אחר אפילו אם הותר כל שהוא על ו' קבין ומחלה לכור מחזיר לו קרקע ולא יעשה חשבון דהא חזי לאינטרופי לשדהו ואע"ג
דלא הוא ההוא מותר ט' קבין יחזיר לו קרקע דכיון דלא מפסיק מוכר צבורת קרקע מידי לא ייפיה כחו לכוף הלוקח לקנותו אבל
אם הותר כל שהוא על הבית כור כגון פחות מרובע לסאה א"י ו' קבין ומחלה לכור דליכא טפי מרובע לסאה ודאי מחילה היא
ולא הדרי ליה לא קרקע ולא מעות וכן פסק רבינו חננאל. ואית דמפרשי דהאי כל שהוא אפילו פחות מרובע לסאה קאלמר דיחזיר
ולא מחל הואיל ויש לו שדה בסמוך ליה ולאו מילתא היא דא"כ מאי אהני ליה הן חסר הן יתר דקאמר ליה דקמני מתני' וא"י לא אמר
הן חסר הן יתר הא אוקמינן וע"א דקמנא נמי כהן חסר הן יתר דמי: צור מהו שפסיק. צין ההוא מותר לשדה ולא יחשב על שדהו
ועשה חשבון. ואם תמנא לומר דאינו מפסיק: אמת המים מהו. נראה צעני דגרסתי דרך הרבנים מהו כגון שיש כאן שבל של ט"ז
אמה שהולכין ממנו לשדות אבל רה"ר ממש איכא למימר דאין לך הפסק גדול מזה. וכולהו צאם תמנא לומר דאינו מפסיק מפרשינן
להו: ופרכינן כלפי לייא. כנגד מה שונה צננתנו כאן ולאן הדבר נוטה כדאמרינן צבורת (דף נח.) חצני לנהרא כגני לייא הקדירות
שלמות הולכין לנהר לשאוב צהן מים אבל השזורין להיכן הולכין. וה"ו צננתנו איפכא מסתברא דהמותר לא הוא מחילה אבל הרבעין
אמרנו דהוה מחילה הלכך ה"ל למיתני דמתרין לא את המותר על הרבעין צננא הוא מחזיר דנימא הרבעין כולן מחזירין אלף גם
את כל השלשים רבעין של בית כור הוא מחזיר דכיון דאיכא קרקע טובא לא מחל מידי והוא הדין לענין הפחת דכיון דחסר טפי מרובע
לסאה לא מחל מידי כדאמרינן לעיל אם נא לנפוח מנפה את כולן וכ"ש לענין קרקע כדאמרינן בהמוכר פירות (לעיל דף ע"ג):
מתני' מדה בחבל אני מוכר לך הן חסר הן יתר מדה בחבל הן חסר הן
יתר ציטל לשון אחרון זה דהיינו הן חסר הן יתר את לשון הראשון דהיינו מדה בחבל ואפילו פחת רובע לסאה או הותר רובע לסאה
הגיעו דס"ל להאי תנא דכל שני לשונות זה את זה תפוס לשון אחרון דמור בו צתון כדי דיצור הן הראשון:
ציטל

כלפי מה אתא אומר כל איפוך מסבאר דהכי איכע ליה למיתא כשהותיר יתר מן השיעור שפטו חכמים לא המותר בלבד הוא מחזיר לו אליה אלא כל הרבועים כולם
מחזיר. לא את המותר של
רובע לכל סאה הוא מחזיר
לנדי, אלא את כל הרבועין
כולן. כל ל' רבועים של בית
כור ומתרוויסם הכל מחזיר.
דהיא דנא גלסא משלס את
טול: לעיל צד .

כז א"מ מ"פ כ"ו מ"ל מ"ה
הלכה פ"ו ו"י כ"ה
ובמדרש משנה סנה ע"ן ל'
טור ש"ע ת"מ פ"י מ"ג ס"ק
ה' וע"פ ה"ק אחר פחות
שנלשנות:

רבינו גרשום

אלא לעולם זו ולא
סבירא ליה. דאזלינן בתר
לשון אחרון ונבי משכיר
מרחץ לחבירו ב"ב והובין
לשנה מדינא וזה הירוש
טעמא מאי אמר שמואל
בא בחתלה החדש כולי
המשכיר משום דהמשכיר
תפיס דאמרי לא עמד באחר
המרחץ השוכר אחר חזק
העבור והכי נמי להיבא
דבא בסוף החדש כולי
לשוכר דהא תפיס השוכר
שכבר עמד בו החדש כולי
ולהכי בבא באמצע החדש
התפיס האי כו' תרי יתרוק
הכי נמי להיבא דאמר
ליה כור ב"ל סאה בסלע
אני מוכר לך משום הכי
רשין קנה דהא תפיס כל
ההוא וזהו טעמא דאמר
סאה וסאה ולא משום הכי
דאזלינן בתר לשון אחרון
אבל גבי וישא יכול לחזור
בו דהא לא הפש כל הדין
משום ויהוה אתני ליה
למכור כל הכור כשוא
לשם ולא לחציון: אמר רב
הונא אמרי ב"ב רב. משמע
דרב להיבא דאמרי ליה שכיב
מרב בעל פה או בשטח הדין
למכור איסתרא מאה מעי
אזלינן בתר לשון אחרון
ויהי ליה מאה מעי. אמר
הבב ליה מאה מעי איסתרא:
יהיב ליה א' סלע איסתרא:
והא אמרה רב דימנא חזא.
דאזלינן בתר לשון אחרון
דאמר אי הוה התם היבא
דשכר מרחץ לחבירו ב"ב
והובין לשנה מדינא וזה
לחדש ויהיבנא ליה דינא
זהב כוליה למשכיר אפי'
בא המשכיר בסוף החדש
משום דאזלינן בתר לשון
אחרון: ודיא בתר לענין
מרחץ פשיטא ליה דכוליה
למשכיר דאזיל בתר לשון
אחרון אבל הכא באמרי ב'
רב יהוה דמימא ס"ד"ה אי
דקא יהיב ליה מאה מעי לאו
משום דאזלינן בתר לשון
אחרון אלא פירוש קמפוש
כלומר כי האי איסתרא
קאמינא דידיה ל' דליהו
שזה מאה מעי להכי קאמר
מאה מעי קמ"ל להכי הדר
אמר מאה מעי איסתרא
דאזלינן בתר לשון אחרון:

16 ז"ל יב"ב ליה סלע דדינא
איסתרא

אלא לעולם זו ולא סבירא ליה. הו' מנ"י לשנוי כדאמרין לעיל
דגזי משכיר איכא למימר מיהדר קא הדר ביה ואיכא למימר
פרושי קא מפרש אבל הכא (ו) איכא למימר מיהדר קהדר ולעולם
זו וסבירא ליה אלא אע"ג דשני הכי לעיל לא משמע ליה שיהא כן
עיקר הטעם ולא עבד מיניה לעיל
אלא לריבויא זעלמא ועוד כדפרש
הקונטרס דזו משמע דלא סבירא ליה
הכי: **פרושי קא מפרש**. פי'
הקונטרס דהכי קאמר ליה בשנים
עשר וזוניה לשנה לפי שאני סבור
שהיא פשוטה אבל אם היא מעוברת
אני רוצה שמתן לי דינא וזה לחדש
ולא גרסינן לפי זה אי איתמר כהא
ולא איתמר כהיא דלעיל זה אינו
מפרש כלום דלאמאי לא שמעינן לההיא
דהמשכיר מההיא דאיסתרא אלא
הכי גרסינן מהו דמימא פרושי קא

מפרש כו' ובשם רש"י פי' דפרושי קמפרש קאי אההיא איסתרא
מאה מעי כלומר סלע גדול שזהו מאה מעי וספיר גרים אי איתמר
כהא ולא איתמר (ו) כהא ולא תקשה לפרש"י אמאי לא שמעינן ההיא
דאיסתרא מההיא דאמר רב ואילו הו'י התם היבננא כוליה למשכיר
דהוה אמינא טעמא דרב לא משום תפוס לשון אחרון אלא משום
דקרקע בחוקת זעלים קיימת ו"א' לפירוש רש"י היכי מוסק אדעמינן
דאיסתרא מאה מעי פרושי קא מפרש ולעולם רב כרבנן דאמרי:
הלך אחר פחות שנלשנות הא תנן בגט פשוט (לקמן דף קסה:
ושם) כגז וזו מאה דהו' קיימי סלעים עשרין איין לו אלא עשרין וזו
מאה דהו' קיימינן סלעין תלתין איין לו אלא מאה אלמא אע"פ שמפרש
כדהיא אמרינן הלך אחר פחות שנלשנות ויש לומר דשאיני ההיא
דגט פשוט שרשוקין זה מזה ולא שייך כוליה האי פירושי קא מפרש
ומתיישב כן פי' הקונטרס יותר משום דמעיקרא הקשה הא אמר
רב חדא וימנא משמע דפרין אמאי אינטיך ההיא דאיסתרא ומשני
דאינטיך דלא הוה שמעינן ממשכיר דתפוס לשון אחרון כהוה אמנא
דפרושי קא מפרש ומיהו כהשואל (ב"מ דף קנ: ושם ד"ה הוה) יתכן
טפי כפרש"י דקאי כהוה דמשכיר ופרין והא אמר רב חדא וימנא
הכא גבי איסתרא ולרבי יתחק נראה דפרושי קא מפרש דהכא
היינו ממש כההיא דלעיל והכי פירושו אי איתמר כההיא דאיסתרא
ולא איתמר כההיא דמשכיר הוה אמינא פרושי קא מפרש
ההיא דמשכיר ויהא כולו לשוכר דלא אמרינן תפוס לשון אחרון
דלא

שדי לה אמתלת החדש וקרקע בחוקת זעלים תעמידנו והכי הלכתא דאמרין צפיק המקבל (ב"מ ק:). והא קיימא לן כרב נחמן דאמר קרקע בחוקת
זעלים עומדת התם לאו מלתא דעביד לאיגלויה היא כו'. וגבי מתני' דהכא נמי ליתא הלכתא כבן ננס לתפוס לשון אחרון אלא ספיקא היא
כשמואל וכרב נחמן וקרקע בחוקת זעלים עומדת והלך אחר פחות שנלשנות כרבנן יד מוכר על העליונה. וגבי כור שנלשים סאה כבלע
נמי כיון דמטלטלי נינהו מודי רב נחמן דרשאון קנה דמאי תפיס דבקרקה הוה דאמרין לעולם חוקת זעלים הראשונים
קיימא דקרקע אינה נגולת אבל כמטלטלין הלך אחר המוחזק משניהם: צ"פ דסנהדרין (דף ק:.) אמרי ב' רב (רב) הוה אמתלת רב הוה
אמרי ב' רב אלא רב המנוגא כלומר כל היכא דאמרין אמרי ב' רב דמשמע תלמידי דרב היינו רב המנוגא שהיא תלמידו של רב ואמר ההלכה
משמו של רב והכי מוכח לקמן דפרסינן והא אמרה רב חדא זימנא: **איסתרא מאה מעי מאה מעי איסתרא איסתרא**. אמר
לחבירו כמנה חפץ זה אמר ליה איסתרא מאה מעי ומתרו מאה מעי חייב לו ואם אמר מאה מעי איסתרא חייב לו איסתרא: **תפוס**
לשון אחרון. כבן ננס. איסתרא סלע מדינה והוא חזי דינא שהוא שמיני שסלע זורי כדאמרין בהחובל בהחובר (ב"מ ק:.) וחזי דינא
תשעין ושש פרוטות שהפרוטה אחד משמונה באיסקר(ה) והשני דינא שלש מעות כסף שהו' פונדיון והפונדיון שני איסקר הרי שנים עשר
איסקרין לחזי דינא לכל איסקר ח' פרוטות הרי תשעים ושש מעות מעי דהיינו ק' פרוטות יתירים על איסתרא ארבע פרוטות.
מעות סתם היינו פרוטות של נחשת והכי מוכח צפיק הזהב (ב"מ מה). דאמרין תא שמע הפורט סלע מנעות מעשר שני ב"ש אומרים בכל
הסלע מעות כו' השתא לב"ש לגבי פריטי מחללינן כו' אבל של כסף שיש ששה דינר נקראין מעות כסף: **אי הו'י הסס**. כשבא מעשה לפני
ר"ש בן גמליאל ולפי ר' יוסי ואמר יחולקו: **הוה יביבנא כוליה למשכיר**. משום דתפוס לשון אחרון: **מהו דמימא**. לאו משום דאית
ליה תפוס לשון אחרון קאמר יביבנא כוליה למשכיר אלא משום דאיכא למימר פרושי קמפרש ולא מיהדר הדר ביה כלל אלא נתכוין לטובל
דינא זה כלל חדש והיא ירא שמה תעבד השנה ופירש הך שנה דאמרי לך י"צ דינר לשנה לא בשנה מעוברת קא אמינא אלא בשנה פשוטה
שמגיע דינר לכל חדש דכל היכא דאיכא למימר פרושי קמפרש ולא יסתרו הלשונות זו את זו ש' לנו לומר דמפרש הוה ואינו חוזר מדביבורו
והלך ודאי אזיל בתר לשון אחרון דפירוש הוה לראשון. אבל איסתרא מאה מעי שהאיסתרא ז"ו פרוטות וסותרין הלשונות זה את זה
והאי דקאמר איסתרא מאה מעי כליאו אמר ז"ו מעות מאה מעות דמי אלא שך היו רגילין לדבר בקורר לשון לקרות לז"ו פרוטות איסתרא
התם קאמר רב הלך אחר המוחזק כשמואל ורבנן דפליגי אבן ננס: **קמ"ל**. רב דבבן ננס סבירא ליה והך דאיסתרא מאה מעי לבסוף איתמר
כן נראה בעיני. ובבבא מיעבא פרק השואל (ב"מ ק:.) הכי גרסינן ליה מהו דמימא פרושי קמפרש קמ"ל ולא גרסינן אי מהתם הוה אמינא פרושי
קא מפרש דכהא דאיסתרא מאה מעי פרושי קא מפרש ליכא למימר דודאי איסתרא הוה פחות ממאה מעי ודמי ממש למתניתין דהן חסר
הן יתר מדה בחבל. ורבינו זקני ז"ל בבבא מיעבא (דף ק:.) כך פירש אי מהתם הוה אמינא טעמא דאיסתרא מאה מעי לאו משום
דתפוס לשון אחרון אלא דהאי כוליה חד לשון הוה אלא פרושי קמפרש סלע גדול שיהא שוה מאה פרוטות וכי אמר ליה מאה מעי
איסתרא הכי אמר ליה מאה פרוטות רעות שאין שוות אלא סלע ולא נהירא לי כלל דהא רב לאו דיקא איסתרא נקט דהוה הדין אי
קאמר ז"ו פרוטות דליכא למימר פרושי קמפרש כי קאמר אחרי כן מאה פרוטות ועוד אדרבה מתניתין איכא למימר פרושי קמפרש
[בשני ענינים] כדאמר לעיל וכדפרישית לבסוף. והשתא סבירא ליה לרב תפוס לשון אחרון עינין לפרושי הא דרב ושמואל דאמרי תרייהו
כור בשלשים סאה כבלע ראשון ראשון קנה לרב טעמא משום תפוס לשון אחרון ואי אפיך מייפך לומר סאה כבלע כור בשלשים לא קנה
עד שימכור סאה אחרונה ולשמואל דמספקא ליה וואקוימנא לדידיה משום דמאי דתפיס תפיס בתרייהו אמרינן ראשון ראשון קנה:

הדין אי אפיך ואמר סאה כבלע כור
ז"ל אני מוכר לך דרשאון ראשון קנה
משום דמספקא לן אי תפסינן לשון
ראשון או לשון אחרון אזלינן בתר
חוקה: **דסאס**. גבי מרחץ טעמא
מאי יחולקו משום דתפיס כל אחד
הנאי כדאוקוימנא(ה) בבא כאלמע החדש
והוה הדין לרבנן דאזלי' בתר פחות
שנלשנות שהמוכר מוחזק הוה וכגון
שקבל כרז הדמים. הכא נמי גבי
ראשון ראשון קנה היינו טעמא דהוה
תפיס דמה שתפס לא מפקינן מיניה
ולא משום לשון אחרון דהוה הדין אי

אמר איכפא. והא ליכא למימר דשמואל כבן ננס סבירא ליה דתפוס
לשון אחרון כדאמר ראשון ראשון קנה דמשמע תפוס לשון אחרון
והאי דאוקי למתני' דהתם בבא כאלמע חדש כו' היינו טעמא כדאמרין
לעיל דאיכא למימר מיהדר קמהדר ביה ואיכא למימר פרושי קמפרש
אבל היכא דודאי קהדר ביה סבירא ליה תפוס לשון אחרון כבן ננס
ליכא למימר הכי דכיון דאמר זו דברי בן ננס משמע דלא סבירא
ליה ועוד דכהא לא פליג שמואל עליה דרב דאמר חולקין עליו חביריו
על בן ננס ואשמועינן דההיא משנה דמרחץ רבנן היא ולא מספקא
לן אי פרושי מפרש אי לא אלא ודאי מיהדר הדר ביה ומכחיש לשון אחרון
את הראשון ואפי"ה קמי יחולקו דלא אמרינן תפוס לשון אחרון אלא
ספיקא היא וכיון דאשמועינן רב התם גבי מרחץ מיהדר קהדר ביה
ולאו פרושי קא מפרש שמואל נמי הכי סבירא ליה ועוד דשמואל נמי
קאמר אבל חכמים אומרים כו' אלמא סבירא ליה דההיא משנה
דמרחץ רבנן היא. ומיהו ליתא הלכתא כרב דאמר כסמוך אי הו'י
התם הוה יביבנא כוליה למשכיר דתפוס לשון אחרון כבן ננס ולא
כשמואל דחוקמה בבא כאלמע החדש אלא כרב נחמן דפליג עלייהו
התם (ב"מ ק:.) ואמר קרקע בחוקת זעלים עומדת ואפילו בא כסוף החדש
כולו למשכיר שהספק לאו עכשיו נולד שמתחלת החדש נולד והעמד
קרקע על חוקתו ומנאל שדר (ה) על בית של חבירו וזריך להעלות לו
שכר ואע"ג דאפיך מייפך ואל' מעיקרא מדינא וזה לחדש בשנים עשר
זהבנים לשנה קאמר רב נחמן נמי כולו למשכיר דטעמא לאו משום
תפוס לשון אחרון הוה אלא ספיקו מספקא ליה כשמואל רביה וספיקא

שדי לה אמתלת החדש וקרקע בחוקת זעלים תעמידנו והכי הלכתא דאמרין צפיק המקבל (ב"מ ק:). והא קיימא לן כרב נחמן דאמר קרקע בחוקת
זעלים עומדת התם לאו מלתא דעביד לאיגלויה היא כו'. וגבי מתני' דהכא נמי ליתא הלכתא כבן ננס לתפוס לשון אחרון אלא ספיקא היא
כשמואל וכרב נחמן וקרקע בחוקת זעלים עומדת והלך אחר פחות שנלשנות כרבנן יד מוכר על העליונה. וגבי כור שנלשים סאה כבלע
נמי כיון דמטלטלי נינהו מודי רב נחמן דרשאון קנה דמאי תפיס דבקרקה הוה דאמרין לעולם חוקת זעלים הראשונים
קיימא דקרקע אינה נגולת אבל כמטלטלין הלך אחר המוחזק משניהם: צ"פ דסנהדרין (דף ק:.) אמרי ב' רב (רב) הוה אמתלת רב הוה
אמרי ב' רב אלא רב המנוגא כלומר כל היכא דאמרין אמרי ב' רב דמשמע תלמידי דרב היינו רב המנוגא שהיא תלמידו של רב ואמר ההלכה
משמו של רב והכי מוכח לקמן דפרסינן והא אמרה רב חדא זימנא: **איסתרא מאה מעי מאה מעי איסתרא איסתרא**. אמר
לחבירו כמנה חפץ זה אמר ליה איסתרא מאה מעי ומתרו מאה מעי חייב לו ואם אמר מאה מעי איסתרא חייב לו איסתרא: **תפוס**
לשון אחרון. כבן ננס. איסתרא סלע מדינה והוא חזי דינא שהוא שמיני שסלע זורי כדאמרין בהחובל בהחובר (ב"מ ק:.) וחזי דינא
תשעין ושש פרוטות שהפרוטה אחד משמונה באיסקר(ה) והשני דינא שלש מעות כסף שהו' פונדיון והפונדיון שני איסקר הרי שנים עשר
איסקרין לחזי דינא לכל איסקר ח' פרוטות הרי תשעים ושש מעות מעי דהיינו ק' פרוטות יתירים על איסתרא ארבע פרוטות.
מעות סתם היינו פרוטות של נחשת והכי מוכח צפיק הזהב (ב"מ מה). דאמרין תא שמע הפורט סלע מנעות מעשר שני ב"ש אומרים בכל
הסלע מעות כו' השתא לב"ש לגבי פריטי מחללינן כו' אבל של כסף שיש ששה דינר נקראין מעות כסף: **אי הו'י הסס**. כשבא מעשה לפני
ר"ש בן גמליאל ולפי ר' יוסי ואמר יחולקו: **הוה יביבנא כוליה למשכיר**. משום דתפוס לשון אחרון: **מהו דמימא**. לאו משום דאית
ליה תפוס לשון אחרון קאמר יביבנא כוליה למשכיר אלא משום דאיכא למימר פרושי קמפרש ולא מיהדר הדר ביה כלל אלא נתכוין לטובל
דינא זה כלל חדש והיא ירא שמה תעבד השנה ופירש הך שנה דאמרי לך י"צ דינר לשנה לא בשנה מעוברת קא אמינא אלא בשנה פשוטה
שמגיע דינר לכל חדש דכל היכא דאיכא למימר פרושי קמפרש ולא יסתרו הלשונות זו את זו ש' לנו לומר דמפרש הוה ואינו חוזר מדביבורו
והלך ודאי אזיל בתר לשון אחרון דפירוש הוה לראשון. אבל איסתרא מאה מעי שהאיסתרא ז"ו פרוטות וסותרין הלשונות זה את זה
והאי דקאמר איסתרא מאה מעי כליאו אמר ז"ו מעות מאה מעות דמי אלא שך היו רגילין לדבר בקורר לשון לקרות לז"ו פרוטות איסתרא
התם קאמר רב הלך אחר המוחזק כשמואל ורבנן דפליגי אבן ננס: **קמ"ל**. רב דבבן ננס סבירא ליה והך דאיסתרא מאה מעי לבסוף איתמר
כן נראה בעיני. ובבבא מיעבא פרק השואל (ב"מ ק:.) הכי גרסינן ליה מהו דמימא פרושי קמפרש קמ"ל ולא גרסינן אי מהתם הוה אמינא פרושי
קא מפרש דכהא דאיסתרא מאה מעי פרושי קא מפרש ליכא למימר דודאי איסתרא הוה פחות ממאה מעי ודמי ממש למתניתין דהן חסר
הן יתר מדה בחבל. ורבינו זקני ז"ל בבבא מיעבא (דף ק:.) כך פירש אי מהתם הוה אמינא טעמא דאיסתרא מאה מעי לאו משום
דתפוס לשון אחרון אלא דהאי כוליה חד לשון הוה אלא פרושי קמפרש סלע גדול שיהא שוה מאה פרוטות וכי אמר ליה מאה מעי
איסתרא הכי אמר ליה מאה פרוטות רעות שאין שוות אלא סלע ולא נהירא לי כלל דהא רב לאו דיקא איסתרא נקט דהוה הדין אי
קאמר ז"ו פרוטות דליכא למימר פרושי קמפרש כי קאמר אחרי כן מאה פרוטות ועוד אדרבה מתניתין איכא למימר פרושי קמפרש
[בשני ענינים] כדאמר לעיל וכדפרישית לבסוף. והשתא סבירא ליה לרב תפוס לשון אחרון עינין לפרושי הא דרב ושמואל דאמרי תרייהו
כור בשלשים סאה כבלע ראשון ראשון קנה לרב טעמא משום תפוס לשון אחרון ואי אפיך מייפך לומר סאה כבלע כור בשלשים לא קנה
עד שימכור סאה אחרונה ולשמואל דמספקא ליה וואקוימנא לדידיה משום דמאי דתפיס תפיס בתרייהו אמרינן ראשון ראשון קנה:

מתני'

(ה) רש"י מ"ל (ו) ז"ל א"ל.
(א) כ"ה נוסף: א"ל.

הגהות הב"ה

(ה) רש"י מ"ל ד"ה דהתם וכו'
ימנאל שדר בשל בית חבירו
כ"ל ומימא על נחמק:
(ו) רש"י מ"ל ד"ה אלא וכו' אבל
הכא מיהדר כ"ל ומימא
איכא למימר כ"ל (א) ז"ל
פרושי וכו' ולא איתמר
בההוא ולא תפיק וכו'
דאמר רב אילו הו'י:

(6) דף קה. (7) מלאך שיד לנביא. (8) וי"ח דף קה.:

הגהות הב"ח

(6) כפשוטו פחת משמות: (7) גבי הגיעו קא תני (אלא) מ"ח וי"ב גימטריא רב"ש א"ל רב יהודה בשם ר' הירושלמי: (8) רב"ש ד"ה פחת שנתו וי"ב קב לטאה וי"טו טעמא דלא ליה וכו' ואמר ר' אבהו פחת שנתו: (9) ר"ה ר"ה ר"ג נכרי המטהר פחת משמות: (10) ר"ה שנתו וכו' וי"ח פחת מן הכי קאמר וכו' דלא דקמני פחת משמות הגיעו ה"ו פחת משמות כוונתו שיש פירוש לפרושי דממני גרסין פחת וכו' הנהא קמפרש מנו פחת עם י"ח וי"ח פחת מן הכי כוונתו שיש פחת משמות פחת משמות אלא פחת משמות ל"ב פחת וכו' לרב הונא גרסי' פחת משמות: (11) ר"ה אמר לך וכו' דלעולם שנות: (12) תרוב ד"ה ה"ב פחות וכו' ספרים דגמרי פחות שנות:

בית כור פרק שביעי בבא בתרא

קו.

עין משפט
גר מצוה

בא ב מ"י פכתי מהל' מקרה הלכה כי סמך פשן פכ טו"ש ח"מ סימן רמ ספיקו טו:

רבינו גרשום

פ"ח בסמיני ובמצריו. של שדה הראה לו המוכר ללוקח דאמר ליה בית כור עפר בסמיני ובמצריו אני מוכר לך הואיל הדראה לו סימניו ובמצריו גמר וקנה אפי' פחות שנות כל השדה הגיעו. משום דסימניו ובמצריו קא מקני ליה כעין שהוה ועד שנות פחת ינכה לו מן הדימין. כלומר אם פחת לו יותר משנות כגון שליש או רביע או חומש עד שנות מן השדה ינכה לו מן הדימין כגון הפחת: רב הונא ורב חסדא פליגי (א) אדמי' דקמני עד שנות ינכה רב הונא אמ' שנות כפחות משנות. דבי הדין דפחות משנות כגון שמיניה שביעית הגיעו הכי נמי פחת שנות עצמה הגיעו דלא ינכה לו הדין קאמר מתני' פחת שנות הגיעו אבל אי פחת שליש או רביע או חומש או עד שנות מן השדה ינכה אבל שנות דמועט הוא הגיעו משום דעד שנות ינכה ולא השנות בכלל (דעד השנות אמרי' ולא עד בכלל). ורב יהודה אמר שנות עצמה ביותר משנות דמי. ובי דיני דיתור משנות ינכה דאי פחת לו ורביעית וחמישית דינכה לו ה"ג שנות עצמה ינכה לו דהכי קמני מתני' פחות משנות כגון שביעית או שנות שמינית הגיעו: עד שנות ושנות בכלל. הרי הוא כפחות חומש או רביע וינכה: ומייתיב פחת שנות או הותיר שנות. להיכא דמכר לו קרקע: הרי הוא כשום הדיינין. דאי שיפוט דיינין (מעות) [קרקע] יחומין וטעו שנות בטל מקח: הוא שות הדיינין. להיכא דטעה שנות דמי כהא דטעי יתור משנות וקשיא לרב הונא דאמר שנות כפחות משנות דמי הגיעו ולא השנות בכלל ינכה והכא קמני דשנות כיתור משנות דמי וכו' הדין דיתור משנות בטל מקח ה"ג שנות עצמה דעד ועד בכלל הוא: אמר לך רב הונא ולטעמין. ה"ה מחצתא היא משבשאה היא דקמני הגיעו דאי כיתור משנות דמי ינכה מיבעי ליה למימר ואמאי קאמר הגיעו: אלא הכי קמני לה בסמיני ובמצריו הרי זה כשום הדיינין ולא כשום הדיינין ממש. כשום הדיינין לשנות ממש ולא הדין ל"ו ל"בין ומחצה לכור ולא גבי מקח ומכר כשום הדיינין (הוא) דאילו כשום הדיינין שנות בטל מקח ואילו הכא הגיעו דעד שנות ושתי' עצמה

מתני' כסימניו ובמצריו. האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך בתוך הסימניו והמצרים הללו שאמה רואה הכל קח לך: (א) פחות משנות הגיעו. להיטו טפי מרובע לטאה כפלי כפלים דשמות היינו קב לטאה וה"ג טעמא דלא דמי להן חסר הן יתר דהתם הו' שיעוריה צרובע לטאה אכל הכא צני טפי דהא כיון דאמר בית כור עפר אני מוכר לך כהן חסר הן יתר דמי דלאוקימנן לעיל(6) והשתא דאמר בית כור כסימניו ובמצריו אני מוכר לך מטפינן שיעורא ואמר' אפילו פחות משמות הגיעו לכיון דהרבה לו המצרים כמאן דצינן ליה שדה זו סתמא דמי כמות שהוא צין קטן צין גדול אלא דלהני מאי דאמר בית כור שיהא קרוב לבית כור שאינו חסר יותר משמות וכן ללא יהוי מותר יתר על שנות: הכי גרסי' כצדק המסנה (7) פחות משמות הגיעו עד שנות ינכה. ובגמ' פליגי אמוראי בשמות עצמה אי הו' כפחות משמות והגיעו וה"ק פחת מן הגיעו כור שנות וכ"ש פחות משמות הגיעו אכל יתר משמות ולמטה עד שנות ולא שנות בכלל ינכה או דלמא שנות יתר משמות וה"ק פחות משמות

ללא מהדר הדר ציה אלא פרושי קא מפרש וה"ק ליה צ"צ והוצים לשנה ומשום דשכירות אינה משתלמת אלא לכסוף הוצרך להטות שהיה לו ליתן לכסוף כל חדש דינר מאותן צ"צ והוצים שהוא חייב לשנה וכן יש לפרש כשהואל (צ"ב קב): ואינטרין כל תלת מילי דרז דההוא דאיסתירא אית למימר דלא הו' מטעם תפוס לשון אחרון אלא משום דפרושי קא מפרש כפירוש רש"י ומהי' דהמשכיר נמי לא שמעינן דתפוס לשון אחרון דאיכא למימר פרושי קא מפרש כפי' הקונטרס או משום דסדר כרז נחמן דקרקע בחוקת צעליה קיימא אלנך אינטרין הו' דכור בשלשים סלך כסלע דראשון ראשון קנה ואי מהי' הו' אמינא משום דתפוס אפי' אפי' מיפק כמו לשמאל להכי אינטרין כולוהו ולא ידע ר"י ממנא לן א"כ דסדר רב דתפוס לשון אחרון אלא נראה משום דהנך דימיו לאו עיקר טעם יניחו ואינטריו נמי שלשה מילי דשמואל דמהי' דאוקי שמואל צבא צבא מעהד הו' אמינא כדדמי לעיל ר' אבא דפרושי קא מפרש ולעולם בעלמא תפוס לשון אחרון והי' דראשון ראשון קנה הו' אמינא משום דתפוס לשון אחרון הו' כמו שכלשונות והי' אלא דאמינא החדש אינטרין לאשמועי' דזו ולא כניראה ליה ולפרש המטהר והי' דראשון ראשון קנה דאינטרין לאשמועי' דתפיסה שלו תפיסה הו' דמהי' דהמשכיר לא שמעינן תפיסה דאיכא למימר משום דאודי ליה: **ה"ב** גרסי' פחות משמות הגיעו עד שנות ינכה. אכל ספרים דגרסי' פחות (8) משמות הגיעו יפרש רב יהודה פחת עד שנות ולא שנות בכלל אע"ג דלא קמני עד לענין זה יש צדקה(9) כמה תהא הסלע חסר' ולא יהא צה אונאה וצני למימר עד כמה ולגירסא זו קשה דקאמר בגמרא ורז הונא ה"ק פחות משמות ושמות עצמו הגיעו הא להדיא אמאי מתני' כוונתיה וא"כ בשלמא רב יהודה דאמר שנות יתחא הא ללא תנן שנות ינכה משום דה"ה דיתר משמות מקחו בטל אלא לרב הונא דאמר שנות כפחות משמות יתני שנות הגיעו וכ"ש פחות וי"ל דנקט הכי ליתן טעם לדבר דכרז פשוט הוא כפחות משמות ואמר ממילא דשנות כפחות משמות והשתא דלחמין להכי לרב יהודה מנינו לשניי סיפא כהאי גוונא: **ה"ג** ולטעמין הא הגיעו קמני אלא כשום הדיינין וא"כ בשום הדיינין כו'. והכי פירושו אמר לך רב הונא אדמקשית לי תשיעני מדקמני הגיעו דמשמע דשנות כפחות משמות אלא הא דקמני כשום הדיינין לאו משום דליהוי כיתר על שנות אלא כשום הדיינין דשנות דכמו ששיעורו התם כמו כן שיעורו כן לאפוקי שלש שיעור צרובע לטאה כמו בהן שנות הן יתר ורב יהודה דאוחיז מינה לרב הונא משמע ליה דהכי קמני פחת עד שנות או הותיר עד שנות הרי הוא כשום הדיינין והגיעו דהא צבוס דדיינין נמי עד שנות הגיעו אכל שנות ויתר על שנות לא הגיעו: ושמואל

הגיעו כלומר אם יש אונאה ציינן פחות משמות כגון שהותיר או חסר פחות משמות הגיעו אכל יתר משמות עד שנות ובכלל ינכה: ינכה. מן הדמים ואם הותיר יחזיר לו קרקע. והאי שנות לאו משום דין אונאה דאין אונאה אלא למטלטלי אכל במתקדמי אין אונאה מאכר לו שנה פרוטה במנה או שנה מנה צפרוטה הגיעו אלא שיעורא דרובן היא דהכי מחיל איניש הי'א דאמר בסמיני ובמצריו טפי לא מחיל: **גמ'** שנות. הגיעו כפחות משמות הי'א דל"ל בסמיני ובמצריו (10) וה"ק פחות משמות ושנות הגיעו דהאי דקמני פחות משמות הגיעו פחת מן הצית כור שנות וכ"ש פחות משמות הגיעו. וממתני' דקמני עד שנות ינכה משמע ליה לרב הונא עד ולא עד בכלל ורב יהודה עד ועד בכלל: **מיהיבי**. לרב הונא: הכי גרסינן במסופתא (פ"ו ה"ח) **בסימניו ובמצריו פחת שנות או הוסיף שנות כשום הדיינין הגיעו**. ככוננות צפרק אלמנה ניונות (דף טז:) מן שום הדיינין שפחתה שנות או הותיר שנות מוכרן בטל. שום הדיינין צ"ד שירדו לשום נכסי יתומים למכרן למוון האשה האבנות: והא שום הדיינין. דטענות שנות דדיהו הו' ציטול מקח כיתר משמות כדמנן צפרק אלמנה ניונות דפררשית וכיון דמדמי שנות דמכירת בית כור דמתני' כשום הדיינין אלמא כיתר משמות הוא ויחזיר וקשיא לרב הונא. והאי דקמני הגיעו לקמיה מפרש לה שפיר: **אמר לך רב הונא ולטעמין הגיעו קמני**. דמשמע דהוי כפחות משמות אדמקשית לי מרישא תקשי לך מסיפא אלא ודאי והאי פחת שנות או הותיר שנות הגיעו כשום הדיינין דאמר' נמי הגיעו ורש"צ הוא דפליג בכוננות ואמר א"כ מה כח צ"ד יפה ולכן הו' מוכרן קיים והגיעו דקמני הכא אחריוהי קאי דהו' שנות דידהו כפחות משמות וקשיא לרב יהודה. ואמר לך רב יהודה לדידי נמי ל"ק דאיכא לתרומי כשום הדיינין ולא כשום הדיינין

כו' דהאי דקמני הגיעו לאו משום דשנות הו' מחילה כפחות משמות (11) ולעולם שנות כיתר משמות ויחזיר והאי דקא מדמי ליה לשום הדיינין ה"מ בשמות כי היכי דבשום הדיינין לא הו' מחילה ה"ג לא הו' מחילה ולא כשום הדיינין דבשום הדיינין הו' השמות ציטול מקח כדמנן התם מוכרן בטל ואילו הכא הגיעו כלומר אין המקח בטל אלא מקחו קיים ויחזיר כדמנן במתני' עד שנות ינכה והשתא לאשמועינן אע"ג דמנו להדדי דבתריוהי שנות כיתר משמות אפי' התם ציטול מקח ואילו הכא המקח קיים והתם היינו טעמא לכיון דעמו דטעו צ"ד חוזרין מכל מה שעשו אכל הכא דתרוויחו חפלים במכר זה למכור זה ליקח המקח קיים והאונאה יחזיר. כן נראה בעיני שיעור זה וכן עיקר דליכא הכא מיוצתא לא לרב הונא ולא לרב יהודה וה"ג מסתברא מדתרינין כשום הדיינין ולא כשום הדיינין כו' ואין כתוב בספרים אלא כשום הדיינין הלכך ליכא לפרושי דמסקנא דמאן דאמר ולטעמין הוא כו'. יש לשונות אחרים ואין בהן ממש זה שהי' הוא ושיקרי. (והשתא לא איפשטע לן אי כרב הונא אי כרב יהודה) ויש מפרשים אמר לך רב הונא ולטעמין הא מתרצתא היא משבשאה היא דקמני הגיעו דאי שנות כיתר משמות דמי ינכה איצטע ליה למימר ואמאי קמני הגיעו אלא הכי קמני לה בסמיני ובמצריו הרי זה כשום הדיינין לשנות דלא יבנין ליה ז' ומחצה לכור ולא כשום הדיינין הוא דאילו כשום הדיינין שנות בטל מקח ואילו הכא הגיעו דעד שנות ושנות עצמה הגיעו ולשון זה כתוב בספרים אלא כשום הדיינין ולא כשום כו': **אמר ליה**. ההוא מוכר לרב פפא הן קרקע דמוצתא לך הו'א עשרים גריי מישחא עשרים סאין מדמה וכגון דאמר ליה בסמיני ובמצריו ולא הו' אלא מייסר דהיינו פחות רביע: **אמר ליה**. אצ"י לרב פפא סדרת וקבילת' חשה מיילי. מתנינן הי'א דלא קיס ליה ללוקח במדת הדין אכל מן קיס ליה בגייה מכר אמה שדה זו ויודע הי'ת שאין צו אלא חשנה עשר ויבין דיעת מחלת היא הלכתא והא

לרב להכי אינטרין לאשמועינן אכל חכמים אומרים הך אחר פחות שכלשונות והי'א דבבא צבא מעהד החדש אינטרין לאשמועי' דזו ולא כניראה ליה ולפרש המטהר והי' דראשון ראשון קנה דאינטרין לאשמועי' דתפיסה שלו תפיסה הו' דמהי' דהמשכיר לא שמעינן תפיסה דאיכא למימר משום דאודי ליה: **ה"ב** גרסי' פחות משמות הגיעו עד שנות ינכה. אכל ספרים דגרסי' פחות (8) משמות הגיעו יפרש רב יהודה פחת עד שנות ולא שנות בכלל אע"ג דלא קמני עד לענין זה יש צדקה(9) כמה תהא הסלע חסר' ולא יהא צה אונאה וצני למימר עד כמה ולגירסא זו קשה דקאמר בגמרא ורז הונא ה"ק פחות משמות ושמות עצמו הגיעו הא להדיא אמאי מתני' כוונתיה וא"כ בשלמא רב יהודה דאמר שנות יתחא הא ללא תנן שנות ינכה משום דה"ה דיתר משמות מקחו בטל אלא לרב הונא דאמר שנות כפחות משמות יתני שנות הגיעו וכ"ש פחות וי"ל דנקט הכי ליתן טעם לדבר דכרז פשוט הוא כפחות משמות ואמר ממילא דשנות כפחות משמות והשתא דלחמין להכי לרב יהודה מנינו לשניי סיפא כהאי גוונא: **ה"ג** ולטעמין הא הגיעו קמני אלא כשום הדיינין וא"כ בשום הדיינין כו'. והכי פירושו אמר לך רב הונא אדמקשית לי תשיעני מדקמני הגיעו דמשמע דשנות כפחות משמות אלא הא דקמני כשום הדיינין לאו משום דליהוי כיתר על שנות אלא כשום הדיינין דשנות דכמו ששיעורו התם כמו כן שיעורו כן לאפוקי שלש שיעור צרובע לטאה כמו בהן שנות הן יתר ורב יהודה דאוחיז מינה לרב הונא משמע ליה דהכי קמני פחת עד שנות או הותיר עד שנות הרי הוא כשום הדיינין והגיעו דהא צבוס דדיינין נמי עד שנות הגיעו אכל שנות ויתר על שנות לא הגיעו: ושמואל

(6) נראה דל"ל פליגי כפירושה דקמני עד שנות.